

بسمه تعالی

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت آموزشی

اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی

ساختار ارزشیابی و اعتباربخشی

مراکز ارائه دهنده و برنامه‌های آموزش مداوم علوم پزشکی

مقدمه

امروزه آموزش مداوم در علوم پزشکی در همه کشورهای جهان به سرعت رو به گسترش است و هر روزه بر تعداد کشورهایایی که این برنامه‌ها را به صورت اجباری یا اختیاری ارائه می‌دهند افزوده می‌شود. همه این تغییرات تحت تاثیر شواهد و مدارک علمی فراوانی است که بر تاثیر مستقیم این برنامه‌ها بر کیفیت ارائه خدمات بالینی و بهبود پیش آگهی بیماران دلالت می‌کنند.

تلاش برای ارتقای بیش از پیش برنامه‌های آموزش مداوم و به کارگیری شیوه‌های نوین آموزشی با سرعتی قابل توجه در سطح جهان ادامه دارد و در بیشتر کشورهای پیشرو، حرکت از آموزش مداوم (CME) به سمت توسعه حرفه‌ای مداوم (CPD) آغاز شده است (۱-۲). رقابت کشورها بر اساس سطح مهارت و دانش نیروی کار، روند سریع جهانی شدن، عدم پاسخگویی تحصیلات اجباری به تغییرات، لزوم مسوولیت پذیر بودن افراد برای افزایش مهارت‌های خود، سرعت و مداومت تغییر در زمینه‌های مختلف علمی و حرفه‌ای، بیشتر بودن سرعت پیشرفت علمی و فناورانه نسبت به سرعت یادگیری افراد و برخی موارد دیگر همگی از دلایل عمده توسعه روزافزون این برنامه‌ها در جهان هستند (۳).

آموزش علوم پزشکی در ایران نیز همانند بسیاری از کشورهای جهان سه مرحله اصلی تحصیلات اولیه (Undergraduate)، تحصیلات تکمیلی (Postgraduate) و آموزش مداوم (Continuing Medical Education) را شامل می‌شود.

مبنای اصلی ارائه آموزش‌های مداوم جامعه علوم پزشکی در ایران مصوبه مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۶۸ است که بر مبنای آن کسب امتیاز آموزش مداوم برای کلیه شاغلان حرفه‌های وابسته پزشکی که به نحوی دارای موسسه یا دفتر کار هستند و خدماتی برای مردم ارائه می‌نمایند الزامی شده است. اداره کل آموزش

مداوم جامعه پزشکی نیز بر همین اساس در معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل شده و هماهنگی، نظارت و صدور مجوز برای مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم را بر عهده دارد (۸).

به عنوان نمونه در سال ۱۳۹۲ بیش از ۳۱۸ مرکز علاوه بر مراکز حوزه ستادی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۱۶)، شامل دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی (۵۶)، انجمن‌های علمی و تخصصی مصوب کمیسیون انجمن‌های علمی وزارت بهداشت (۱۵۲)، پژوهشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دارای مجوز فعالیت شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی (۷۶)، سازمان نظام پزشکی، سازمان پزشکی قانونی، انستیتو پاستور، سازمان نظام پرستاری، بیمارستان‌ها (۱۲) و قطب‌ها (۲)، بیش از ۱۰۵۲۸ مجوز برنامه ارائه داده‌اند و تعداد مشمولین برنامه‌های آموزش مداوم عضو سامانه کشوری آموزش مداوم بیشتر از ۲۵۰ هزار نفر است و این تعداد نیز در حال افزایش می‌باشد (۴).

ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزش مداوم یکی از رسالت‌های اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی است. کیفیت در آموزش پزشکی مفهومی بسیار پیچیده بوده و جنبه‌های متعددی را در بر می‌گیرد که معمولاً بر چهار اصل استوار است (۵):

الف) فعالیت‌های آموزش مداوم متناسب با نیازهای آموزشی مخاطبان بوده و بتواند مشکلات عملکردی آنها را جبران کند.

ب) برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که عملکرد صحیح مخاطبان را تقویت کرده و تغییرات پایداری را در خدمات حرفه‌ای ایشان ایجاد نماید. این اثربخشی در سطوح رضایت، افزایش دانش یا تغییر رفتار حرفه‌ای قابل ارزشیابی است.

ج) تمامی اطلاعات مربوط به هر برنامه باید به طور شفاف در اختیار مخاطبان قرار گیرد. این اطلاعات حداقل شامل نحوه تهیه و ارائه محتواهای آموزشی، اهداف آموزشی برنامه، زمان برگزاری، حمایت‌های مالی و هزینه‌ها، مشخصات کامل مدرسان و مرکز آموزش مداوم است.

د) برنامه‌ها باید به طور مستقل (بدون سوگیری) و تنها بر مبنای شواهد علمی تهیه شده و بر اساس اهداف یادگیری کاملاً مشخص و عینی باشد.

برای دستیابی به کیفیت باید تمامی کسانی که به نوعی با برنامه‌های آموزش مداوم در ارتباط هستند مد نظر قرار بگیرند. این افراد شامل تمامی افراد یا گروه‌هایی است که دارای منافع مستقیم در برنامه هستند، از آن تأثیر می‌پذیرند و یا از نتایج ارزشیابی آن متأثر می‌شوند. لذا می‌توان تصور کرد که تمامی بخش‌هایی مانند دولت، اصناف علوم پزشکی، مدرسین و اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها، دانشجویان و جامعه، همگی جزء این افراد خواهند بود (۵).

بدیهی است ارائه برنامه‌های آموزش مداوم با کیفیت قابل قبول، میسر نخواهد بود مگر آنکه با ساز و کار متناسب و کارآمدی، بتوان امور مربوطه را به مراکز ارائه دهنده برنامه‌ها تفویض اختیار کرد. اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی نیز بر اساس سیاست‌های خود قصد دارد تا با این تفویض اختیار راه را برای گسترش بیش از پیش آموزش مداوم در سطح کشور، استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود، نوآوری در محتواها و روش‌های ارائه آن و نیز ایجاد رقابت سازنده، هموار کرده و با حفظ نقش نظارتی خود، عملکرد این مراکز و وضعیت برنامه‌های ارائه شده را به طور مستمر پایش و ارزشیابی کرده و صلاحیت مراکز ارائه‌کننده را بررسی و تایید نماید.

اگر چه رویکردهای متعددی برای ارزشیابی مراکز ارائه‌کننده و برنامه‌های آموزش مداوم وجود دارد ولی رایجترین روش ارزشیابی که در کشورهای مختلف آسیایی، اروپایی و آمریکای شمالی استفاده می‌شود رویکرد ارزشیابی مبتنی بر نظر خبرگان است و رایجترین الگو مورد استفاده در جهان، الگوی اعتباربخشی می‌باشد (۶). اعتباربخشی یکی از معروف‌ترین رویکردهای ارزشیابی است. اساس این رویکرد قضاوت تخصصی گروهی از خبرگان حوزه مورد ارزشیابی در مورد کیفیت برنامه یا سازمان ارائه‌کننده برنامه است. از اصلی‌ترین مشخصه‌های آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد (۷):

۱. در این رویکرد، یک سازمان مشخص، متولی انجام ارزشیابی‌های ادواری است.
۲. در این رویکرد استانداردها و معیارهای مدون و مکتوبی به کار می‌رود.
۳. این ارزشیابی، در برنامه زمانی از قبل تعیین شده (مثلاً هر چهار سال یک بار) انجام می‌شود.
۴. در این رویکرد از نظرات خبرگان متعدد (پانل تخصصی) برای قضاوت در مورد کیفیت برنامه و سازمان ارائه‌کننده برنامه استفاده می‌شود.
۵. در این الگو نتایج حاصل از ارزشیابی بر وضعیت واحد مورد ارزشیابی تاثیرگذار است.

اعتباربخشی به دو دسته عمده تقسیم می‌شوند. اعتباربخشی موسسه‌ای (institutional) و اعتباربخشی برنامه‌های تخصصی (program) (۷). بدیهی است در ارزشیابی مراکز ارائه‌کننده و برنامه‌های آموزش مداوم کشور استانداردهای موسسه‌ای (مربوط به مراکز ارائه‌کننده برنامه) و استانداردهای برنامه‌ای (مربوط به برنامه‌های آموزش مداوم) به صورت توأمان اهمیت داشته و باید مد نظر قرار گیرند.

عمده‌ترین اقدامات در یک سیستم اعتباربخشی عبارتند از: تدوین استانداردهای اعتباربخشی، ارزیابی درونی توسط مراکز مورد ارزشیابی، ارزشیابی بیرونی و تصمیم‌گیری در مورد مراکز و صدور حکم. مراحل اصلی اعتباربخشی مراکز ارائه‌کننده برنامه‌های آموزش مداوم عبارتند از:

۱. طراحی و استقرار ساختار اعتباربخشی
۲. تدوین و اعلام استانداردهای اعتباربخشی

۳. انجام ارزیابی درونی توسط مراکز ارائه کننده برنامه و تکمیل پرسشنامه‌های اولیه

۴. جمع آوری اطلاعات از مرکز ارائه کننده برنامه و تهیه گزارش ارزشیابی

۵. ارائه گزارش به پانل تخصصی تصمیم گیرنده

۶. تصمیم گیری نهایی و صدور حکم توسط پانل تخصصی

۷. تنفیذ احکام در عالی ترین مرجع ذی صلاح و ابلاغ به مراکز مربوطه

به منظور اجرایی کردن مراحل بالا لازم است تا نحوه طراحی و تهیه هر یک از عناصر اعتباربخشی به طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. این عناصر عبارتند از: تعاریف، سازمان متولی، استانداردها، ارزیابی درونی، ارزشیابی بیرونی، روند صدور و انواع مجوز.

در این آیین نامه ساختار ارزشیابی و اعتباربخشی مراکز ارائه کننده و برنامه‌های آموزش مداوم کشور تشریح

شده است که مفاد آن به شرح زیر است:

الف) تعاریف:

برنامه آموزش مداوم: به کلیه فعالیت‌های یاددهی-یادگیری بعد از فارغ‌التحصیلی از رشته‌های منجر به مدرک، اطلاق می‌شود که فارغ‌التحصیل را در انجام موثرتر و کارآمدتر وظایف حرفه‌ای خود یاری می‌کند. این تعریف، فعالیت‌های یادگیری غیرمرتبط با حرفه را که بر اساس علایق شخصی دنبال می‌شوند، مانند یادگیری هنر، شامل نمی‌شود.

مراکز آموزش مداوم: به تمامی مراکزی اطلاق می‌شود که بر اساس مصوبه شورای عالی آموزش مداوم دارای مجوز قطعی یا مشروط برای ارائه برنامه‌های آموزش مداوم هستند.

استانداردهای مراکز آموزش مداوم: شامل تمامی الزاماتی است که مراکز ارائه کننده برنامه‌های آموزش مداوم باید برای احراز صلاحیت و ارتقای کیفیت و به منظور تأمین محیط آموزشی مناسب و نظارت بر حسن ارائه برنامه‌های آموزش مداوم رعایت کنند.

استانداردهای برنامه‌های آموزش مداوم: الزاماتی که تمام برنامه‌های آموزش مداوم باید برای کسب مجوز و ارتقای کیفیت رعایت کنند.

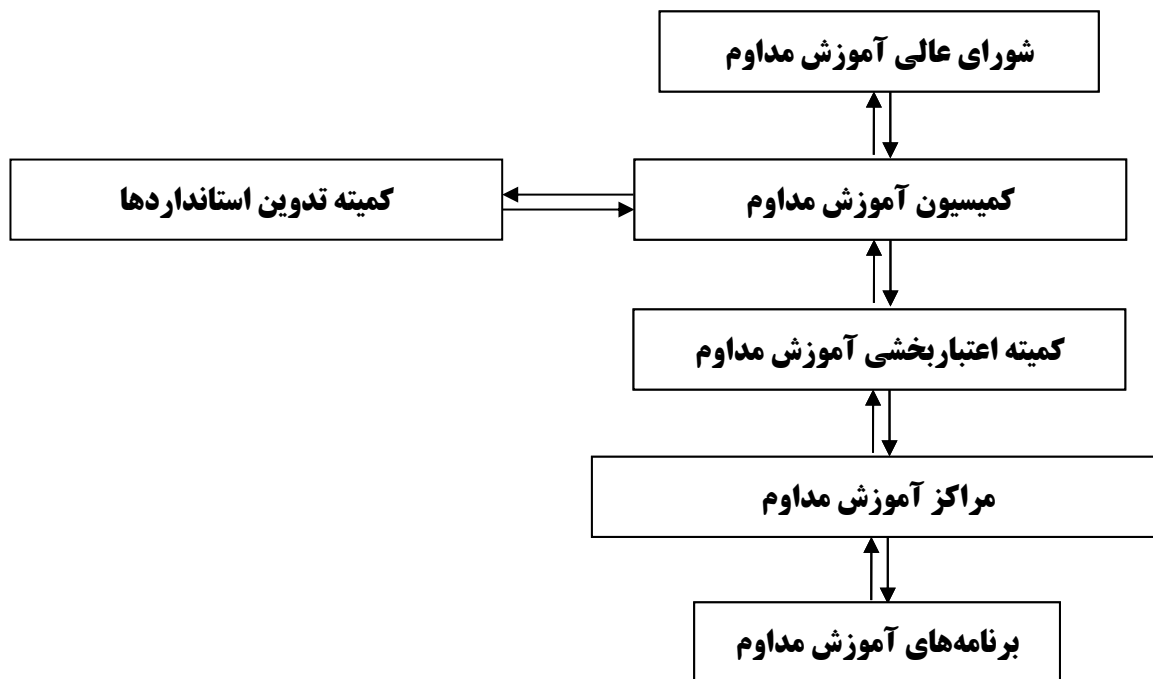
مشمولان قانون آموزش مداوم: کلیه شاغلان حرفه‌های وابسته پزشکی که به نحوی دارای موسسه، دفتر کار یا پروانه کار مرتبط هستند و خدماتی برای مردم ارائه می‌نمایند و بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۶۸ و سایر مصوبات ابلاغی، ملزم به کسب امتیاز آموزش مداوم هستند.

سامانه یکپارچه آموزش مداوم کشوری: سامانه اینترنتی یکپارچه کشوری مدیریت آموزش مداوم جامعه پزشکی است که به آدرس <http://www.ircme.ir> توسط اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی راهاندازی شده و مدیریت می‌شود.

(ب) نظام متولی:

ارکان نظام اعتباربخشی مراکز آموزش مداوم شامل شورای عالی آموزش مداوم جامعه پزشکی، کمیسیون آموزش مداوم، کمیته‌های اعتباربخشی آموزش مداوم (شامل تیم بازدیدکننده از مراکز)، کمیته تخصصی تدوین استاندارد و مراکز آموزش مداوم است. این ارکان و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر در شکل ۱ آمده است.

شکل ۱. ارکان نظام اعتباربخشی مراکز آموزش مداوم و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر

۱- **شورای عالی آموزش مداوم جامعه پزشکی:** شورای عالی آموزش مداوم جامعه پزشکی به منظور ایجاد هماهنگی لازم در امر برنامه‌ریزی آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های

آن، و بر اساس مصوبه مورخ دوازدهم اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و پنج مجلس شورای اسلامی، در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل شده است. اعضای این شورا عبارتند از:

- ۱- وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۲- رئیس کل سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران.
- ۳- معاون آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۴- معاون پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۵- رئیس اداره بهداشت و درمان ستاد کل نیروهای مسلح.
- ۶- سه نفر از اعضای هیات علمی دانشگاههای علوم پزشکی به انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۷- مدیر کل آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور.
- ۸- معاون درمان و داروی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. (۸)

وظایف:

- وظایف این شورا در ساختار اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم عبارتست از:
- الف- تصویب آیین‌نامه‌های اعتباربخشی مراکز و اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده توسط کمیسیون آموزش مداوم
  - ب- تصویب استانداردهای اعتباربخشی مراکز و استانداردهای اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده توسط کمیسیون آموزش مداوم
  - ج- تصویب آیین‌نامه تخصیص امتیاز برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده از طرف کمیسیون آموزش مداوم
  - د- تصویب آیین‌نامه تعیین هزینه برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده از طرف کمیسیون آموزش مداوم

۲- کمیسیون آموزش مداوم: اعضای این کمیسیون که در اداره کل آموزش مداوم تشکیل می‌شود عبارتند از:

- ۱- مدیر کل آموزش مداوم جامعه پزشکی
- ۲- نماینده تام‌الاختیار رئیس سازمان نظام پزشکی
- ۳- نماینده تام‌الاختیار رئیس سازمان نظام پرستاری
- ۴- سه نفر از اعضای هیات علمی صاحب‌نظر در امر آموزش مداوم با حکم معاون آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۵- سه نفر از دبیران آموزش مداوم دانشگاه‌های علوم پزشکی با پیشنهاد مدیرکل آموزش مداوم و حکم معاون آموزش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۶- دو نفر از مسئولین آموزش مداوم در انجمن‌های علمی و تخصصی با پیشنهاد کمیسیون انجمن‌های علمی، موافقت مدیرکل آموزش مداوم و حکم معاون آموزشی وزارت
تبصره ۱: اعضای شورای عالی آموزش مداوم می‌توانند با حق رای در جلسات کمیسیون آموزش مداوم شرکت کنند. تمامی دستور جلسات و صورت جلسات نیز برای اعضای شورای عالی آموزش مداوم ارسال می‌شود.
تبصره ۲: مدت زمان عضویت اعضای کمیسیون ۲ سال بوده و تجدید عضویت بلامانع است.
تبصره ۳: رئیس هر یک کمیته‌های اعتباربخشی آموزش مداوم بنا به دعوت کمیسیون آموزش مداوم، بدون حق رای در جلسات حضور دارند.

وظایف:

وظایف این کمیسیون به شرح زیر است:

- الف- تدوین و بازنگری ادواری آیین‌نامه اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم و پیشنهاد آن به شورای عالی آموزش مداوم برای تصویب
- ب- تدوین و بازنگری ادواری استانداردهای اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم و پیشنهاد آن به شورای عالی آموزش مداوم برای تصویب
- ج- بررسی گزارشات جمع‌آوری شده از مراکز آموزش مداوم و تصمیم‌گیری در مورد وضعیت صدور مجوز (صدور احکام) مربوطه
- د- تصمیم‌گیری در مواردی که در مورد نتیجه ارزیابی درونی مراکز آموزش مداوم، بین کمیته اعتباربخشی و مرکز اختلاف نظر وجود دارد. تصمیم کمیسیون در مورد انجام بازدید و یا ارائه بازخورد و ارزیابی درونی مجدد، قابل اعتراض نخواهد بود.
- ه- تعیین مراکز معین مراکز آموزش مداوم بدون مجوز و یا با شرایط تعلیق یا لغو مجوز که توسط کمیته اعتباربخشی پیشنهاد شده است.
- و- بازنگری و تدوین آیین‌نامه تخصیص امتیاز برنامه‌های آموزش مداوم و پیشنهاد آن به شورای عالی آموزش مداوم برای تصویب
- ز- تصویب سرفصل‌ها و موضوعات مشمول آموزش مداوم
- ح- طراحی روند تعیین اولویت‌های ملی عمومی و اختصاصی آموزش مداوم و تصویب اولویت‌ها
- ط- بازنگری و تدوین پیشنویس آیین‌نامه تعیین هزینه برنامه‌های آموزش مداوم و پیشنهاد آن به شورای عالی آموزش مداوم برای تصویب

تبصره. کمیسیون آموزش مداوم موظف است حداکثر هر ۳ سال یکبار، آیین‌نامه اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم و استانداردهای مربوطه را بازنگری کرده و برای تصویب به شورای عالی پیشنهاد دهد.

تشکیلات:

- ۱- ریاست کمیسیون آموزش مداوم بر عهده مدیر کل آموزش مداوم است.
  - ۲- رییس کمیسیون یک نفر از اعضای کمیسیون را به عنوان نایب رییس انتخاب می‌کند.
  - ۳- نایب رییس کمیسیون، وظایف رییس را در مواقع عدم حضور وی بر عهده دارد.
  - ۴- رییس کمیسیون وظایف زیر را بر عهده دارد:
    - الف- فراخوان تشکیل جلسات کمیسیون
- تبصره: لازم است زمان برگزاری این جلسات حداقل ۷ روز قبل از برگزاری آن به اطلاع اعضا برسد.
- ب- اداره جلسات کمیسیون در چارچوب آیین‌نامه اعتباربخشی مراکز ارائه دهنده و برنامه‌های آموزش مداوم
  - پ- نظارت بر ثبت دقیق تصمیمات اتخاذ شده در کمیسیون
  - ت- امضای صورتجلسات و مکاتبات کمیسیون
  - ث- دفاع از مصوبات و نظرات کمیسیون در جلسات شورای عالی آموزش مداوم
  - ۵- جلسات کمیسیون و مصوبات آن با حضور نصف به علاوه یک کل اعضا رسمیت دارد و حضور رییس یا نایب رییس کمیسیون برای تشکیل جلسات ضروری است.
  - ۶- تصمیمات جلسات کمیسیون با رأی‌گیری از اعضای حاضر در جلسه اتخاذ می‌شود و شرط تصویب تصمیمات، موافقت اکثریت مطلق اعضای حاضر در جلسه (نصف به علاوه یک تعداد حاضر که به عدد بالاتر گرد می‌شود) است.
  - ۷- عدم حضور اعضای کمیسیون در جلسه با اطلاع و هماهنگی رییس کمیسیون امکان پذیر است. برای جلوگیری از ایجاد اختلال در روند کار کمیسیون، عدم حضور هر یک از اعضای آن در بیش از ۳ جلسه از هر دوره یکساله به منزله انصراف از عضویت تلقی شده و عضویت وی لغو می‌شود.
- تبصره: اعضای شورای عالی آموزش مداوم از بند ۷ تشکیلات مستثنی هستند.
- ۸- به منظور انجام امور اداری- اجرایی کمیسیون، اداره کل آموزش مداوم یک نفر را به عنوان کارشناس کمیسیون تعیین می‌کند.

۳- کمیته‌های اعتباربخشی آموزش مداوم^۱: اعضای هر یک از این کمیته‌ها که در اداره کل آموزش مداوم تشکیل می‌شود عبارتند از:

- ۱- دو نفر از صاحب‌نظران در امر آموزش مداوم به انتخاب مدیرکل آموزش مداوم
- ۲- حداقل دو نفر از دبیران آموزش مداوم مراکز آموزش مداوم به انتخاب مدیرکل آموزش مداوم
- ۳- حداقل دو نفر از کارشناسان اداره کل آموزش مداوم به انتخاب مدیرکل آموزش مداوم

وظایف:

وظایف کمیته اعتباربخشی آموزش مداوم به شرح زیر است:

- الف- تعیین اعضای تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات از مراکز آموزش مداوم
- ب- برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری ادواری اطلاعات از مراکز آموزش مداوم و پایش عملکرد آنها در صدور مجوز برنامه‌ها
- ج- ارائه گزارش اطلاعات جمع‌آوری شده و پیشنهادات مربوطه به کمیسیون آموزش مداوم
- د- بررسی درخواست کسب مجوز مراکز متقاضی ارائه برنامه‌های آموزش مداوم و ارائه پیشنهاد به کمیسیون آموزش مداوم

تشکیلات:

- ۱- مدیر کل آموزش مداوم جامعه پزشکی یک نفر از اعضای کمیته را به عنوان دبیر انتخاب می‌کند.
- ۲- دبیر کمیته وظایف زیر را بر عهده دارد:
  - الف- فراخوان تشکیل جلسات کمیته و اداره این جلسات
  - ب- نظارت بر ثبت دقیق تصمیمات اتخاذ شده در جلسات کمیته
  - ج- امضای صورت جلسات و مکاتبات کمیته
  - د- دفاع از تصمیمات و نظرات کمیته در جلسات کمیسیون آموزش مداوم
- ۳- جلسات کمیته با حضور حداقل دو سوم اعضای آن رسمیت می‌یابد. حضور رییس کمیته برای تشکیل جلسات ضروری است.

۴- تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات:

اعضاء: اعضای تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات حداقل شامل دو نفر است:

---

^۱. تعداد کمیته‌ها بنا به تصمیم اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی و متناسب با ضرورت‌های مقطعی تعیین می‌شود.

۱. یک کارشناس از اداره کل آموزش مداوم به انتخاب مدیرکل اداره آموزش مداوم
۲. یک عضو هیات علمی همکار به پیشنهاد کمیته اعتباربخشی و حکم مدیرکل اداره آموزش مداوم

وظایف:

وظیفه این تیم جمع‌آوری اطلاعات از مراکز مورد ارزشیابی و تکمیل فرم‌ها و پرسشنامه‌های مربوطه و تایید آنها و تهیه گزارش بازدید است.

تبصره ۱. در مواردی که اطلاعات مرکز مورد ارزشیابی در دسترس نباشد، تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات می‌تواند اطلاعات مربوطه را با بازدید حضوری جمع‌آوری نمایند.

تبصره ۲. تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات موظف است اطلاعات جمع‌آوری کرده را قبل از تایید نهایی به رویت مرکز مورد ارزشیابی برساند و در صورت نقصان اطلاعات برای تکمیل آنها اقدام کند.

تبصره ۳. در صورتی که در مورد اطلاعات جمع‌آوری شده و نحوه تکمیل فرم‌ها، اختلاف نظر بین مرکز مورد ارزشیابی و تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات وجود داشته باشد، باید به روشنی در گزارش نهایی ذکر شود.

تبصره ۴. تیم بازدید حق اظهارنظر در مورد تصمیم احتمالی نهایی اعتباربخشی مرکز مورد ارزشیابی را نداشته و تنها مسوول جمع‌آوری و انتقال اطلاعات به کمیته اعتباربخشی است.

تبصره ۵. کلیه امور مربوط به جمع‌آوری اطلاعات مراکز و زمانبندی آن، هماهنگی برای تعیین اعضای تیم جمع‌آوری کننده اطلاعات، هماهنگی با مرکز مورد ارزشیابی، تهیه فرم‌ها و پرسشنامه‌ها، تهیه مقدمات بازدید (در صورت لزوم) شامل وسیله رفت و آمد و اقامت و مکاتبات مربوطه زیر نظر اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی انجام می‌شود.

۵- مراکز مورد ارزشیابی:

مراکزی که می‌توانند برنامه‌های آموزش مداوم برگزار نمایند و باید برای کسب مجوز ارزشیابی شوند عبارتند از:

- ۱- دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی
- ۲- انجمن‌های علمی و تخصصی مصوب کمیسیون انجمن‌های علمی وزارت بهداشت
- ۳- پژوهشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دارای مجوز فعالیت شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی
- ۴- سازمان نظام پزشکی
- ۵- سازمان پزشکی قانونی
- ۶- انستیتو پاستور
- ۷- سازمان نظام پرستاری

۶- کمیته تدوین استانداردها:

اعضای این کمیته که در اداره کل آموزش مداوم تشکیل می‌شود عبارتند از:

- ۱- مدیرکل آموزش مداوم جامعه پزشکی
- ۲- حداقل دو نفر از صاحب‌نظران آموزش پزشکی و ارزشیابی، به انتخاب مدیرکل آموزش مداوم
- ۳- حداقل دو نفر از کارشناسان دارای تجربه در زمینه آموزش مداوم به انتخاب مدیرکل آموزش مداوم

وظایف:

وظایف کمیته تدوین استاندارد به شرح زیر است:

الف- تدوین پیش‌نویس استانداردهای اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم و ارائه آن به کمیسیون آموزش مداوم

ب- تدوین چک لیست استانداردها و پرسشنامه جمع‌آوری اطلاعات و پرسشنامه ارزیابی درونی مراکز آموزش مداوم

تشکیلات:

۱- مدیر کل آموزش مداوم جامعه پزشکی رئیس کمیته است و یک نفر از اعضای کمیته را به عنوان نایب رئیس انتخاب می‌کند.

۲- رئیس کمیته وظایف زیر را بر عهده دارد:

الف- فراخوان تشکیل جلسات کمیته و اداره این جلسات

ب- نظارت بر ثبت دقیق تصمیمات اتخاذ شده در جلسات کمیته

ج- امضای صورت جلسات و مکاتبات کمیته

د- دفاع از تصمیمات و نظرات کمیته در جلسات کمیسیون آموزش مداوم و شورای عالی آموزش مداوم

۳- جلسات کمیته با حضور حداقل دو سوم اعضای آن رسمیت می‌یابد. حضور رئیس یا نایب رئیس کمیته برای تشکیل جلسات ضروری است.

ج) استانداردهای اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم:

۱. پیش‌نویس استانداردهای اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم توسط کمیته تدوین استانداردها، آماده شده و به کمیسیون آموزش مداوم پیشنهاد می‌شود و بعد از اصلاح و تایید در این کمیسیون برای تصویب نهایی به شورای عالی آموزش مداوم ارسال می‌شود.

۲. کلیه استانداردهای آموزش مداوم در دو سطح پایه و ارتقای کیفیت تدوین می‌شوند. رعایت کلیه استانداردهای پایه برای کسب مجوز الزامی است.
۳. استانداردها در دو بخش مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم ارائه می‌شوند:
  - الف) استانداردهای مراکز آموزش مداوم برای صدور مجوز و به صورت ادواری برای تمدید مجوز توسط اداره کل آموزش مداوم مورد استناد خواهند بود.
  - ب) استانداردهای برنامه‌های آموزش مداوم برای صدور مجوز اجرای برنامه‌ها توسط مراکز آموزش مداوم مورد استناد خواهند بود.
۴. برای هر یک از استانداردها در کمیته تدوین استانداردها، یک چک لیست و یک پرسشنامه جمع‌آوری اطلاعات طراحی می‌شود.
۵. استانداردهای نهایی به صورت رسمی به کلیه ذی‌نفعان ابلاغ می‌شود.
۶. استانداردها، چک لیست‌ها و پرسشنامه‌ها به صورت ادواری و حداکثر هر سه سال یک بار توسط کمیته تدوین استانداردها بازبینی شده و برای تصویب تغییرات به کمیسیون آموزش مداوم و بعد از آن به شورای عالی آموزش مداوم ارسال می‌شود.

د) ارزشیابی درونی مراکز آموزش مداوم:

۱. بعد از ابلاغ استانداردهای مصوب اعتباربخشی، مراکز داوطلب ارائه برنامه‌های آموزش مداوم حداکثر شش ماه فرصت دارند تا بر اساس دستورالعمل اداره کل آموزش مداوم، خود را ارزیابی کرده و نتایج آن را به این اداره کل ارسال نمایند. قبل از تکمیل ارزیابی درونی، ارزشیابی بیرونی صورت نخواهد گرفت.
۲. نتایج این ارزیابی از طریق پرسشنامه‌های ارزیابی درونی که توسط کمیته اعتباربخشی طراحی شده به کمیته اعتباربخشی ارسال می‌شود.
۳. کمیته اعتباربخشی موظف است با بررسی نتایج ارزیابی درونی، در مورد آن به دو صورت تصمیم‌گیری کند:
  - الف) در صورت نقص شرایط مرکز و عدم رعایت استانداردهای پایه، بازخورد ارزیابی درونی را به صورت کتبی به مرکز مورد ارزشیابی اعلام نماید.
  - ب) در صورتی که با بررسی مقدماتی، رعایت استانداردها مورد تایید باشد با مرکز مربوطه برای ارزشیابی بیرونی هماهنگی لازم را انجام دهد.

۴. تا زمان اقدام برای ارزشیابی بیرونی، تمامی مراکز آموزش مداوم همانند روال گذشته به فعالیت خود ادامه می‌دهند، ولی بعد از ارزشیابی بیرونی ادامه فعالیت آنها منوط به طی مسیر اعتباربخشی و کسب مجوز خواهد بود.

۵. در صورتی که نتایج ارزیابی درونی از نظر کمیته اعتباربخشی، قابل قبول باشد، کمیته موظف است حداکثر ظرف مدت دو ماه از زمان ارائه نتایج ارزیابی درونی، برنامه بازدید از مرکز را هماهنگی و اجرا نماید.

۶. در صورتی که در مورد قابل قبول بودن ارزیابی درونی بین کمیته اعتباربخشی و مرکز آموزش مداوم اختلاف نظر وجود داشت، مراتب برای تصمیم‌گیری به کمیسیون آموزش مداوم ارجاع می‌شود. تصمیم کمیسیون در مورد ارزشیابی بیرونی و یا ارائه بازخورد و ارزیابی درونی مجدد، قابل اعتراض نخواهد بود.

۷. زمان ارزشیابی بیرونی بعدی توسط کمیته اعتباربخشی، بسته به نوع مجوز اعطا شده، به طور رسمی به مرکز ارائه کننده برنامه اعلام می‌شود.

ه) انواع مجوز:

۱. کلیه تصمیم‌گیری‌ها در مورد وضعیت صدور مجوز (صدور احکام) مربوطه توسط کمیسیون آموزش مداوم صورت می‌گیرد.

۲. انواع تصمیمات در مورد مجوز مراکز آموزش مداوم به شرح زیر است:

الف) مجوز قطعی: مرکز آموزش مداوم بدون توجه به مجوز قبلی و در ارزشیابی جاری، بنا بر نظر کمیسیون اعتباربخشی، دارای انطباق قابل قبول با استانداردهای پایه اعتباربخشی است.

تبصره ۱. در شرایط اعطای مجوز قطعی، زمان بازدید بعدی چهار سال است. در صورت تشخیص کمیته و یا درخواست کمیسیون، ارزشیابی ویژه در فاصله زمانی بین دو ارزشیابی عادی صورت می‌گیرد. این ارزشیابی ویژه بر اساس پایش مستمر مراکز و نگرانی از عدم رعایت استانداردهای پایه انجام خواهد شد.

تبصره ۲. مراکزی که دارای این نوع مجوز باشند می‌توانند برنامه‌های آموزش مداوم را بر اساس استانداردهای اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مداوم، ارزشیابی کرده و با رعایت این استانداردها، اجرا نمایند.

تبصره ۳. به کلیه مراکز متقاضی تازه تاسیس، برای مرتبه اول بررسی، در صورت تصویب، به صورت پیش فرض مجوز مشروط اعطا می‌شود.

تبصره ۴. بدیهی است اداره کل آموزش مداوم، بر اساس صلاحدید و بر اساس شرایط مانند تغییر سیستم مدیریتی، تغییر تعداد اعضای هیأت علمی یا واحدهای آموزشی تحت پوشش، می‌تواند مبادرت به بازدید از مرکز نماید.

ب) مجوز مشروط: به مرکز آموزش مداومی که قبلا دارای مجوز قطعی بوده ولی در ارزشیابی جاری، بنابر نظر کمیته و تصویب کمیسیون، دارای انطباق قابل قبول با استانداردهای پایه اعتباربخشی نیست، مجوز مشروط اعطا می‌شود. ضمنا کلیه مراکز متقاضی تازه تاسیس، برای مرتبه اول بررسی، در صورت تصویب، نیز به صورت پیش فرض مجوز مشروط می‌گیرند.

تبصره ۱. در شرایط اعطای مجوز مشروط، زمان بازدید بعدی تا یک سال است. در صورت تشخیص کمیته و یا درخواست کمیسیون، ارزشیابی ویژه در فاصله زمانی بین دو ارزشیابی عادی صورت می‌گیرد.

تبصره ۲. تداوم وضعیت مشروط، حداکثر تا مدت دو سال امکان پذیر است و اگر مرکز دارای این نوع مجوز نتواند در طی این مدت مجوز قطعی اخذ نماید، مجوز آن لغو و یا تعلیق می‌شود.

تبصره ۳. مراکزی که دارای این نوع مجوز باشند می‌توانند برنامه‌های آموزش مداوم را بر اساس استانداردهای اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مداوم، ارزشیابی کرده و با رعایت این استانداردها، اجرا نمایند.

ج) تعلیق مجوز: مراکز آموزش مداومی که بنا بر نظر کمیته اعتباربخشی دارای موارد عدم انطباق عمده با استانداردها هستند، به مدت یک سال از ارائه برنامه محروم می‌شود و در پایان مدت مزبور مجددا مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد. بدیهی است سایر خدمات مرتبط از جمله صدور گواهی نهایی برای مضمولین کماکان ارائه خواهد شد.

تبصره ۱. ادامه وضعیت تعلیق مجوز حداکثر برای یک سال مقدور است و مراکزی که دارای این نوع مجوز باشند بعد از یک سال یا لغو مجوز شده و یا تایید مشروط می‌شوند.

تبصره ۲. مراکزی که مشمول تعلیق مجوز باشند نمی‌توانند برنامه‌های آموزش مداوم را اعتباربخشی کنند. کلیه برنامه‌های این مراکز باید تا زمان کسب مجوز قطعی، توسط مرکز ارائه دهنده دیگری که به عنوان مرکز معین شناخته می‌شود و در کمیته، تعیین و در کمیسیون، تصویب می‌شود، ارزشیابی شود و مجوز برگزاری توسط این مرکز معین برای مرکز اول صادر شود.

د) عدم صدور مجوز: مرکز متقاضی ارائه دهنده برنامه‌های آموزش مداوم که درخواست راه‌اندازی آن به کمیته ارائه شده و در ارزشیابی انجام شده، بنا بر نظر کمیته و تصویب کمیسیون، دارای انطباق قابل قبول با استانداردهای پایه اعتباربخشی نیست.

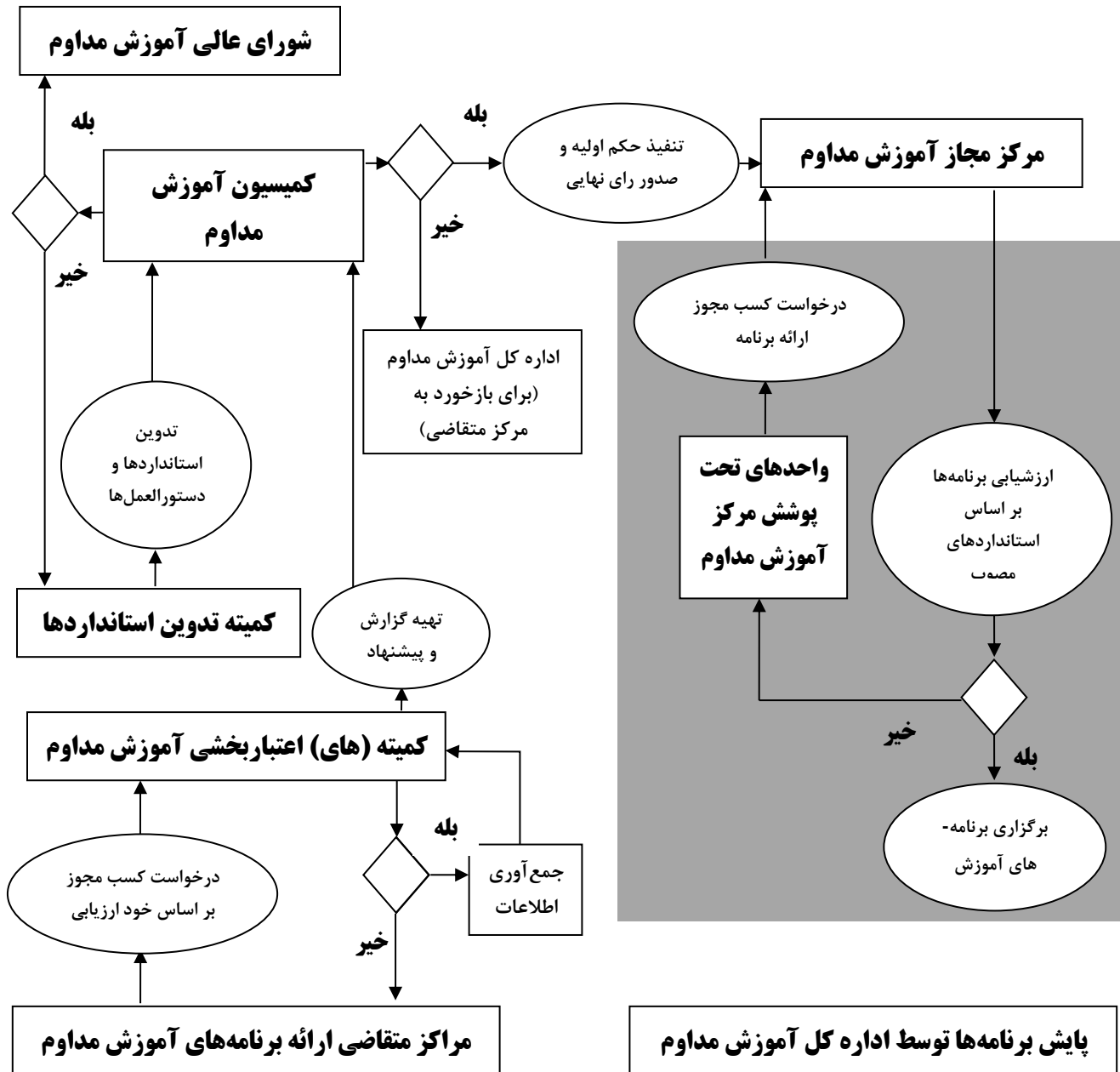
تبصره ۱. مراکزی که مشمول عدم صدور مجوز باشند نمی‌توانند کار صدور مجوز و اعطای امتیاز را انجام دهند.

ه) لغو مجوز: مراکزی که دارای مجوز مشروط و یا تعلیق مجوز هستند و بنا بر نظر کمیته و تصویب کمیسیون، عدم انطباق آن با استانداردها در نوبت بعدی ارزشیابی تداوم یافته باشد.

تبصره ۱. مراکزی که دارای این نوع مجوز باشند نمی‌توانند کار صدور مجوز و اعطای امتیاز را انجام دهند.

تبصره ۲. انجمن‌های علمی که توسط کمیسیون انجمن‌های علمی گروه پزشکی لغو پروانه شده‌اند تا زمان تعیین تکلیف مشمول این حکم است.

شکل ۲. نمودار گردش کار اعتباربخشی مراکز و برنامه‌های آموزش مداوم

ارزشیابی و اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مداوم علوم پزشکی:

۱. کلیه برنامه‌های آموزش مداوم باید برای دریافت مجوز اجرا و قبل از برگزاری، بر اساس استانداردهای اعتباربخشی برنامه‌های آموزش مداوم، ارزشیابی شوند.
۲. پیش‌نویس استانداردهای برنامه‌های آموزش مداوم توسط کمیته تدوین استانداردها تدوین شده و برای تایید به کمیسیون آموزش مداوم ارسال می‌شوند. کمیسیون آموزش مداوم این استانداردها را بعد از اصلاح و تایید، برای تصویب نهایی به شورای عالی آموزش مداوم پیشنهاد می‌دهد.
۳. استانداردهای برنامه‌های آموزش مداوم به همراه چک لیست و پرسشنامه مربوطه، بعد از تصویب باید توسط اداره کل آموزش مداوم به تمامی مراکز آموزش مداوم ابلاغ شوند.
۴. مراکز آموزش مداوم دارای مجوز قطعی و مشروط می‌توانند با استفاده از این استانداردها برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده توسط واحدهای زیر مجموعه خود را اعتباربخشی کرده و در صورت رعایت استانداردهای مربوطه، مجوز اجرا صادر نمایند.
۵. مراکز آموزش مداوم با شرایط تعلیق مجوز نمی‌توانند برنامه‌های آموزش مداوم خود را اعتباربخشی کنند. برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده توسط واحدهای زیر مجموعه این مراکز باید توسط مراکز آموزش مداوم معین و با استفاده از استانداردهای برنامه، ارزشیابی شوند. مجوز اجرای این برنامه‌ها در صورت رعایت استانداردهای مربوطه، توسط مرکز معین صادر می‌شود.
۶. تمامی مشخصات برنامه‌های آموزش مداوم شامل عناوین موضوعات و فعالیت‌ها، اهداف آموزشی، مشخصات سخنرانان، دبیر برنامه، امتیازات تخصیص یافته، ساعات و زمان مفید برنامه، مکان و زمان برگزاری، مخاطبان مشمول کسب امتیاز و تعداد شرکت‌کنندگان باید در سامانه آموزش مداوم اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی به نحو مقتضی ثبت شوند.
۷. مرکز آموزش مداوم موظف است در طی برگزاری برنامه، با نظارت مستقیم بر آن، اجرای آن را مطابق با برنامه‌ریزی مصوب شده قبلی (در سامانه آموزش مداوم اداره کل) بررسی و تضمین نماید.
۸. مرکز آموزش مداوم موظف است تمامی اطلاعات و مشخصات مربوط به هر برنامه را قبل از ثبت نام شرکت‌کنندگان به صورت شفاف از طریق سامانه آموزش مداوم در اختیار ایشان قرار دهد.
۹. مراکز آموزش مداوم صادر کننده مجوز برنامه موظفند مستندات مربوط به هر برنامه شامل صورتجلسات شورای آموزش مداوم مرکز مربوطه، مستندات مربوط به ارزشیابی برنامه و حضور شرکت‌کنندگان و مستندات مربوط به ماده ۱۲ مصوب شورای عالی آموزش مداوم را به صورت الکترونیکی حفظ و نگهداری نمایند و در هر

زمان بنا به درخواست اداره کل آموزش مداوم، آنها را در اختیار نمایندگان معرفی شده از طرف این اداره قرار دهند.

مراکز آموزش مداوم معین

۱. برنامه‌های آموزش مداوم پیشنهاد شده توسط واحدهای زیر مجموعه مراکز آموزش مداوم با شرایط تعلیق مجوز باید توسط مراکز آموزش مداوم معین و با استفاده از استانداردهای برنامه، ارزشیابی شوند. مجوز اجرای این برنامه‌ها در صورت رعایت استانداردهای مربوطه، توسط مرکز معین صادر می‌شود.
۲. مرکز معین هر مرکز متقاضی ارائه برنامه‌های آموزش مداوم ابتدا توسط خود مرکز متقاضی به کمیته اعتباربخشی پیشنهاد می‌شود. کمیته با توجه به وضعیت مجوز و سابقه عملکرد، می‌تواند نسبت به تایید و یا رد پیشنهاد اقدام کند. در صورت تایید کمیته، مراتب باید در کمیسیون آموزش مداوم مورد تصویب قرار گیرد.
۳. مرکز متقاضی باید هزینه ارزشیابی و صدور مجوز برنامه‌ها را بر اساس درصد مشخصی از درآمد حاصل از اجرای برنامه به مرکز معین پرداخت کند. درآمد حاصل از برنامه از فرمول (هزینه ثبت نام $\times$ تعداد شرکت‌کنندگان) محاسبه شده و درصد فوق در هر سال با پیشنهاد اداره کل آموزش مداوم و تصویب شورای عالی آموزش مداوم برای کل کشور تعیین و ابلاغ می‌شود.

این آیین نامه در نشست مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۲۹ شورای عالی آموزش مداوم به تصویب رسید.

منابع:

۱. Palmetto Health Baptist Continuing Medical Education Department. Policy & Procedure Manual. Palmetto Health Baptist CME, Taylor at Marion Street, Columbia, South Carolina ۲۹۲۲۹. www.PalmettoHealth.org/PHBCME
۲. George Chakhava and Nino Kandelaki. Overview of legal aspects of Continuing Medical Education/ Continuing Professional Development in Georgia. J Euro CME, Volume ۲: ۱۹-۲۳, ۲۰۱۳
۳. Morgan-Klein B, Osborne M. The concepts and practices of lifelong Learning. ۲۰۰۷, New York: Routledge.
۴. سایت اصلی اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی. قابل دسترس در ۹۳/۱/۵: <http://cehp.behdasht.gov.ir/index.aspx?siteid=۲۰۵&pageid=۱۱۷۵۲>
۵. Teresio Varetto & Durval C. Costa. The new UEMS-EACCME criteria for accreditation of live educational events (LEEs): another step forward to improve the quality of continuing medical education (CME) in Europe. Eur J Nucl Med Mol Imaging. DOI ۱۰,۱۰۰۷/s۰۰۲۵۹-۰۱۳-۲۵۹۰-۹
۶. The Executive Council, The World Federation for Medical Education. International standards in medical education: assessment and accreditation of medical schools' educational programmes. A WFME Position paper. Medical Education, ۱۹۹۸; ۳۲: ۵۴۹-۵۵۸.
۷. Worthen BR, Sanders JR, Fitzpatrick JL: Program Evaluation: Alternative Approach and Practical Guidelines. Longman, ۱۹۹۷: ۱۱۹-۱۳۵.
۸. قانون آموزش مداوم. مصوب جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ دوازدهم اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و تایید تاریخ ۱۳۷۵/۳/۱ شورای نگهبان.